

ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СОЦІУМУ

Система освіти є засадничим компонентом прогресивного розвитку будь-якого суспільства, реально діючим механізмом трансляції накопичених знань та культурних надбань від покоління до покоління. Розвинуті країни світу активно реалізують концепцію безперервної освіти, сутність якої полягає в залученні якомога більшого числа осіб до освітнього процесу в різноманітних його формах. Безсумнівно, що нинішнє, XXI століття знаменується актуалізацією «суспільства знань», головна функція котрого – випереджальний розвиток когнітивних якостей особистості, освітніх систем в соціумі, інтелектуального потенціалу суспільства [1, с.321].

В умовах динамічного соціуму освіта відіграє важливу інструментальну роль в діагностуванні суспільного «здоров'я» та пошуку оптимальних шляхів гармонізації взаємовідносин між державою та громадянським суспільством.

Гуманістичний підхід в освіті, здійснюваний в руслі концепції антропоцентризму, передбачає концентрацію уваги на індивідуальності людини, її особистості, а також спрямування на свідомий розвиток самостійного критичного мислення. Трансформація освітньої сфери у визначеному напрямку неможлива без продукування нових принципів, правил і норм соціальної організації, оптимальним втіленням якої є розвинуте громадянське суспільство. Саме воно є тим універсальним, демократичним інструментом, завдяки якому на державному рівні вбачається можливим відстоювати ті чи інші соціальні, культурні, політичні й економічні права громадян.

Вбачається доцільним сформулювати декілька основних положень, що характеризують засадничі принципи гуманізації освітнього процесу.

По-перше, презумпція пріоритету інтересів особистості над інтересами політичних структур, соціальних груп, інститутів суспільної та державної влади; забезпечення максимальної резистентності проявам контролю та примусу з боку держави; створення умов для вільного творчого розвитку кожного індивіда згідно з формулою «Людина – завжди ціль і ніколи – засіб».

По-друге, реальна можливість інтегрування в сучасний освітній простір будь-якого члена суспільства, незважаючи на стать, вік, психо-фізіологічні особливості, обмеженість вітальних (життєвих) можливостей, вимушену або добровільну маргінальність, політичні преференції, релігійні уподобання, культурні запити та інше. Не формально декларований, але дійсно функціонуючий гуманізм, субстанційно іманентний цивілізованому суспільству, має визначати смислове й буттєве наповнення освітнього процесу відповідно з кредо толерантного суспільства: «Всі різні – всі рівні».

По-третє, актуалізація освітніх практик на основі широкого плюралізму організаційних форм, інституціонального втілення, наукових та теоретико-методологічних засад, інтеграційних принципів, мотиваційних механізмів, нормативно-правового забезпечення; консолідуючих тенденцій, заснованих на раціоналізації, оптимізації та гуманізації громадянського суспільства й держави. Багаточисельні й різноманітні навчальні заклади, агреговані в освітню систему, мають продукувати індивіда, що здатен реалізуватись як свідомий виразник інтегрованої суспільної думки, високодуховний носій національної культури, активний представник загальнонародної громадянської влади. Зміст даного положення органічно коннотується з античною максимою «E pluribus – unum» (Із множини – єдність).

Серед іншого, реалізація цих завдань передбачає переорієнтацію пріоритетів освіти з держави на особистість, на послідовну демократизацію і гуманізацію навчально-виховного процесу, педагогічної ідеології загалом, тобто на європейські гуманістичні цінності й виміри [2].

Рушійною силою розвитку суспільства в цілому та будь-якої з його підсистем зокрема (освітня не є виключенням), слугують цінності, що мають життєво-важливе значення. Завдяки системі ціннісних орієнтирів у суспільстві формуються мотиви індивідуальної та групової поведінки, намічаються цілі і визначаються шляхи їх досягнення. Система цінностей - найважливіший компонент політичного і соціального життя суспільства.

Система соціально-політичних цінностей - це світ знань, завдяки якому особистість в процесі навчання прилучається до чогось більш важливого і перпетуального, ніж його власне емпіричне існування, це окультурена і така, що транслюється за допомогою сукупності умовних знаків - символів, констеляція почуттів, емоцій і ідей, істотно-значущих для даного суспільства. Система цінностей, як інваріантна складова освітнього процесу, виконує важливу функцію як в бутті людської спільноти, так і в житті окремої особистості. Головне її призначення полягає в тому, що тут визначаються критерії, які дозволяють розмежувати добро і зло, користь і шкоду, істину і неправду. Це завдання безумовних цінностей, що становлять основу сучасного соціально-політичного життя.

В сучасних умовах управління формуванням знання є важливою соціальною функцією держави, яка формує превалентні цілі в галузі освіти, адекватні викликам сьогодення, не обмежуючи при цьому процесів самоорганізації та взаємодії в структурах громадянського суспільства, орієнтованих на вдосконалення системи освіти, зокрема вищої. Держава виходить з того, що освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості.

Використана література

1.Коропченко А.А. Образование в России: традиции и новации. Материалы научно-практической конференции факультета «Управление и право». «Национальные традиции в политике, праве и культуре» 14 апреля 2007г. / А.А. Коропченко // Общество – вчера, сегодня, завтра. Межвузовский сборник научных трудов. – Вып. 3. – М.: МГУПИ, 2007. – С. 321-333. 2.Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf](http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf). 3.Пухкал О. Перспективи та напрями розвитку громадянського суспільства в Україні.// Вісник національної академії державного управління при Президентові України, №2, 2007. 4.Сидоренко О. Сучасний стан і перспективи громадських організацій // Соціальна політика і соціальна робота. — 1999. - № 2.